

Wetsvoorstel duurzaam stelsel rechtsbijstand

Consultatiereactie Raad voor Rechtsbijstand

Inleiding

De rechtzoekende burger staat in alles wat de Raad doet centraal. Dit houdt in dat voorzieningen en dienstverlening toegankelijk moeten zijn en ook dat de Raad in (ver)binding met de maatschappij moet staan. Voorzieningen moeten aansluiten op de diverse behoeften van rechtzoekende burgers. Er zijn digitaal vaardige burgers, en ook burgers voor wie het regelen van zaken via internet moeilijk is. Voor hen is fysiek, persoonlijk contact belangrijk. Ter wille van deze brede toegankelijkheid moeten op lokaal niveau, bij voorkeur in nauwe samenwerking met lokale partners, passende voorzieningen getroffen worden. Dat vraagt om regie vanuit één centraal aanspreekpunt: de Raad voor Rechtsbijstand (hierna: de Raad). Een, blijkens het voorstel, ambitieuze rol die de Raad met vertrouwen tegemoet ziet.

De algemene indruk van het wetsvoorstel is dat het recht doet aan de vele voorgenomen maatregelen uit de kabinetsbrief van 31 mei 2016. Onze complimenten voor de wijze waarop al die afzonderlijke maatregelen én hun integraliteit in dit wetsvoorstel en de toelichting een plek hebben gekregen.

De Raad verwacht wel dat het wetsvoorstel en de hieraan gekoppelde lagere regelgeving zal leiden tot meer ingewikkelde wetsuitvoering, maar daar zou de rechtzoekende burger geen hinder van mogen ondervinden. De uitbreiding van de (huidige sterk vereenvoudigde) financiële beoordeling, waaronder de invoering van de overwaarde van de eigen woning, het toepassen van het gezinsinkomen bij echtscheiding, het inrichten van de Wet op de rechtsbijstand als passende voorliggende voorziening voor bijzondere bijstand en de inning van de eigen bijdrage inclusief de beoordeling op mogelijke hardheidsclausules door de Raad, leidt tot een meer geïndividualiseerde en complexe wetsuitvoering.

Daarnaast bevat het voorstel veel 'groeipaden', maatregelen die niet van de één op de andere dag uit te voeren zijn en waarbij een succesvolle uitvoering, vanwege de samenhang en benodigde samenwerking met andere uitvoeringsinstanties en ketenpartners, slechts in beperkte mate te beïnvloeden is door de Raad. Ook dit maakt de wetsuitvoering complex. Om de versterkte regierol optimaal te kunnen benutten acht de Raad het noodzakelijk dat het sturingsinstrumentarium uit het wetsvoorstel wordt aangevuld, als in de consultatiereactie gevraagd.

Vorbereiding keten en Raad

De implementatie van nieuwe maatregelen in het stelsel is een omvangrijke en ingewikkelde operatie, waarbij veel partners betrokken zijn. Een van de belangrijkste doelen van het herijkte stelsel is de versterkte en verbeterde samenwerking tussen de ketenpartners. Om dit mogelijk te maken zijn – vaak complexe – ICT-oplossingen randvoorwaardelijk. Kijkend naar de rol van de eigen organisatie binnen de keten als facilitator en regievoerder en het moment waarop duidelijk is hoe de wet er in definitieve vorm uit komt te zien, verwachten wij vanaf dat moment nog zeker een jaar nodig te hebben om de inwerkingtreding goed voor te bereiden.

Die tijd is nodig om op de wet aansluitende lagere regelgeving (o.a. vernieuwd Besluit eigen bijdrage rechtsbijstand, Besluit rechtsbijstand en toevoegcriteria en Besluit

vergoedingen rechtsbijstand) en daarop aansluitende beleidsregels op te stellen én om de voor de uitvoering van wet- en regelgeving benodigde en complexe logistieke en ICT-oplossingen te kunnen realiseren. Ook moeten rechtzoekende burgers, ketenpartners en medewerkers tijdig en adequaat voorgelicht en voorbereid worden. Een deel van de werkzaamheden zal gelijktijdig uitgevoerd kunnen worden en een deel alleen opeenvolgend.

1. Regierol van de Raad

De Commissie Wolfsen heeft geadviseerd de regie op het stelsel van de gesubsidieerde rechtsbijstand te versterken en ziet de Raad voor Rechtsbijstand als regievoerende instantie. Het kabinet heeft dat advies overgenomen. Uit de Memorie van Toelichting (MvT) (paragraaf 4.1 o.a.) blijkt dat regie door een onafhankelijke instantie: de Raad, één van de dragende pijlers onder het toekomstige, duurzame stelsel is. Wat die regierol inhoudt en hoe die vorm moet krijgen, staat echter noch in de wet, noch in de MvT eenduidig en helder beschreven. Om de beoogde regierol te kunnen vervullen acht de Raad het van belang dat dit alsnog gebeurt.

De Raad pleit ervoor regierol specifiek in artikel 5 van de wet (n-Wrb) op te nemen en een eenduidige heldere beschrijving van het doel en de afbakening van die regierol expliciet in de toelichting op te nemen. In het artikelsgewijze commentaar bij artikel 5 is een tekstvoorstel opgenomen.

De Raad ziet samenwerking met de ketenpartners als belangrijkste randvoorwaarde voor en kenmerk van zijn regierol. Die samenwerking kan/moet leiden tot gemeenschappelijke uitgangspunten en afspraken over de beoogde effecten en resultaten, over randvoorwaarden om die resultaten te realiseren, over informatie-uitwisseling om de resultaten te kunnen realiseren en monitoren, en over bevoegdheden.

Risico's

De Raad is van mening dat het toekomstige instrumentarium op hoofdlijnen toereikend zal zijn om het stelsel uit te voeren en daarmee ook inhoud te geven aan zijn regierol. Dat gezegd hebbend ziet hij in het wetsvoorstel ook risico's voor de uitvoering en daarmee ook de beperkingen voor zijn regierol. Deels zien die risico's op voorgestelde formuleringen van concrete instrumenten. Korthedshalve wordt hier volstaan met te verwijzen naar de detailopmerkingen in deze reactie op het conceptwetsvoorstel.

In meer algemene zin onderscheidt de Raad de volgende risico's voor zijn regierol binnen het stelsel en de samenwerking met hulpverleners en instanties buiten dat stelsel:

Eerste lijn

De instrumenten om het aanbod en de kwaliteit van (aanvullende) rechtshulp binnen een voorziening als bedoeld in artikel 7 te sturen, zijn beperkt. Dat is met het voorliggende wetsvoorstel niet anders (zie paragraaf 4.2.10). De reden achter de autonome positie van de huidige voorziening: het Juridisch Loket, is achterhaald. De stelselherziening zal moeten leiden tot integratie van de processen bij deze voorziening en de Raad. De verbreding en versterking van de eerste lijn zijn essentiële onderdelen van de gewenste verduurzaming van het stelsel. Met het oog daarop is regierol van de Raad op de organisatie van rechtshulp en aanvullende rechtshulp cruciaal. De geschetste beperking van sturingsinstrumenten voor de Raad, verderop in de paragrafen 4 en 5,

Raad voor Rechtsbijstand

vormt dan ook een risico voor het behalen van de beoogde resultaten en een beperking van de regie daarop.

Afstemming eerste en tweede lijn

Bovenstaande geldt tevens voor de aansluiting van de eerste en tweede lijn. Daarop kan alleen regie worden gevoerd, als regie op de eerste lijn afdoende is ingericht. De Raad stemt bijvoorbeeld met de ketenpartners af welk type problemen met aanvullende rechtshulp afgehandeld worden. De rechtzoekende burger moet er op kunnen vertrouwen dat hij de aanvullende rechtshulp (tijdig) verleend krijgt door de voorziening. De Raad kan/wil daar ook op worden aangesproken, maar mist het instrumentarium om direct op te sturen.

Aanbod tweede lijn

Rechtsbijstandverleners opereren veelal autonoom. Voor het waarborgen van de kwaliteit van rechtsbijstandverleners bevat het nieuwe stelsel enige instrumenten. Het merendeel van de advocaten, mediators en andere aanbieders is echter zelfstandig ondernemer. De bereidheid te participeren in het stelsel en hoogwaardige rechtsbijstand te verlenen, is door de Raad en zijn ketenpartners slechts beperkt te beïnvloeden. De Raad heeft weliswaar de mogelijkheid overeenkomsten met andere aanbieders te sluiten, maar die kunnen niet in alle gevallen tegemoet komen aan de vraag (bijvoorbeeld i.v.m. verplichte procesvertegenwoordiging). Indien de vraag groter is dan het aanbod, zijn de sturingsmogelijkheden van de Raad beperkt. Voor een goede relatie met de Orde die kan leiden tot goede samenwerking en regie is de Raad mede afhankelijk van de relatie tussen de Orde en de minister van Veiligheid en Justitie als verantwoordelijke voor het stelsel van rechtsbijstand.

Maatschappelijke instanties

Wat de samenwerking met maatschappelijke instanties, bijvoorbeeld betrokken bij multi-problematiek, betreft kent het sturingsinstrumentarium eveneens zijn beperkingen. De beoogde samenwerkingspartners kennen hun eigen, vaak afwijkende kernactiviteiten, hebben eigen belangen, maken eigen afwegingen en vallen feitelijk qua besluitvorming buiten de reikwijdte van het stelsel. De regie blijft naar verwachting beperkt tot het stimuleren, organiseren en optimaliseren van samenwerking. De resultaten worden echter voor een belangrijk deel bepaald door de samenwerkingspartners.

Aanbieders juridische bijstand

Ook het aanbod van alternatieve vormen van juridische bijstand zoals sociaal raadslieden, vakbonden of andere verenigingen en rechtsbijstandsverzekeringen, ontwikkelt zich volledig autonoom. Van regie bevorderende initiatieven vanuit het stelsel is geen sprake. Regie beperkt zich ook op dit onderdeel tot samenwerking, maar de resultaten worden bepaald door de diverse aanbieders.

Conclusie

Gelet op het voorgaande pleit de Raad ervoor om zijn regierol in de wet te verankeren en het doel en de afbakening van regie eenduidig te omschrijven in de toelichting. Dat het ministerie van Veiligheid en Justitie vanuit zijn stelselverantwoordelijkheid en formele bevoegdheden de regierol van de Raad waar mogelijk ondersteunt. Daarbij denkt de Raad aan onder meer aan de relatie met belangrijke ketenpartners binnen het stelsel.

Dat het ministerie van Veiligheid en Justitie samenwerking met maatschappelijke instanties op het niveau van de rijksoverheid stimuleert. En dat de MvT een heldere conclusie schetst door de taken in het kader van de regierol inzake rechtshulp en aanvullende rechtshulp binnen het toekomstige stelsel te benoemen.

2. Verwerking (persoons)gegevens

2.1 Gegevensverwerking/-uitwisseling en ketensamenwerking

Uit hoofde van zijn regierol vraagt de Raad aandacht voor de gegevensverwerking als belangrijke pijler voor de benodigde ketensamenwerking binnen het stelsel. Om in de rechtsbijstandsketen een adequaat stelsel van gegevensuitwisseling over de rechtzoekende burger te kunnen hebben is het gebruik van identificerende persoonsnummers noodzakelijk. Daarom acht de Raad het noodzakelijk om in de wet te verankeren dat partijen die betrokken zijn in het rechtsbijstandstelsel gebruik maken van het Burgerservicenummer (Bsn).¹ Bijzondere aandacht hierbij verdient de borging van gegevensuitwisseling en -verwerking in het kader van multi-problematiek.

Verder hecht de Raad eraan dat de bevoegdheid en verantwoordelijkheid voor gegevensverwerking en -uitwisseling over rechtzoekende burgers en dienstverleners (rechtsbijstandverleners en mediators) voor de gehele keten via het onderhanden wetsvoorstel in de toepasselijke wetgeving belegd wordt. De Raad ziet dit als een belangrijke randvoorwaarde voor het kunnen uitvoeren van de kabinetsmaatregelen en de wet.

2.2 Verzoek nadere toelichting

In het wetsvoorstel gaat het om de verwerking van gegevens van enerzijds dienstverleners en anderzijds de verwerking van persoonsgegevens van rechtzoekende burgers. De Raad verzoekt om dit onderscheid tot uitdrukking te brengen in de toelichting in hoofdstuk 8 'Verwerking persoonsgegevens'. Verder verzoekt de Raad om aanvulling van dit hoofdstuk voor wat betreft het ontvangen van persoonsgegevens via derden.

Tekstvoorstel (gecursiveerd): Deze persoonsgegevens worden in de meeste gevallen door de *aanvrager* of diens rechtsbijstandverlener of mediator verstrekt. In sommige gevallen ontvangt de raad persoonsgegevens via derden, zoals *bijvoorbeeld via de piketmelding in de piketfase voor de verschillende piketvoorzieningen. Meer in het bijzonder gaat het dan om strafrechtelijke gegevens en de geneeskundige verklaring die door een psychiater wordt opgesteld en door de burgemeester wordt meegezonden bij een melding voor het psychiatrisch patiënten piket. Ook bij asiel worden met name bijzondere persoonsgegevens geregistreerd ten behoeve van de distributie van asielzaken.*

Wat betreft de gegevens verwerking bij de aanwijzing van raadsliden lijkt het raadzaam om voor de duidelijkheid te vermelden dat in de voorliggende fase ook al gegevens zijn verwerkt.

¹ Waar van toepassing kan het vreemdelingsnummer als identificerend persoonsnummer worden gebruikt.

Tekstvoorstel (gecursiveerd): De voorstellen met betrekking tot het aanwijzen van een raadsman bij inbewaringstelling leiden in beperkte mate tot wijziging van gegevensverwerking. In het geval *de bewaring van een verdachte* direct wordt geschorst zal er in het geheel geen raadsman worden aangewezen en vindt er geen *verdere* gegevensverwerking plaats bij de Raad; *in de piketfase heeft mogelijk al wel gegevensverwerking plaatsgevonden*. Op het moment dat later (...).

Terzijde zij opgemerkt dat de AVG nu al in werking is getreden. De Raad verzoekt om de in behandeling zijnde uitvoeringswet te betrekken bij onderhavig wetsvoorstel.

3 Verbreding en versterking eerstelijns

Voor het succesvol kunnen uitvoeren van de maatregelen voor verbreding en versterking van eerstelijns en het verbinden van het sociaal domein met het juridische domein is samenwerking met en ondersteuning van de betrokken departementen, waaronder diverse ketenpartners uit het sociaal domein vallen, een vereiste. De Raad zou deze betrokkenheid graag geconcretiseerd zien in het wetsvoorstel en de toelichting.

3.1 Voorziening

Artikel 7 biedt de Raad de mogelijkheid tot het treffen van voorzieningen. In de MvT wordt in plaats van te verwijzen naar de voorziening als bedoeld in voornoemd artikel, de meest bekende verschijningsvorm: het Juridisch Loket aangehaald, terwijl er ook andere verschijningsvormen denkbaar zijn en bestaan, zoals de piketvoorziening en Legal Aid. De Raad stelt voor overal te spreken over de voorziening en om alleen dan de verschijningsvorm van een getroffen voorziening aan te halen waar dat strikt genomen noodzakelijk is.

3.2 Aanvullende rechtshulp

De Raad onderschrijft de gemaakte opmerkingen over het groeiproces ten aanzien van de aanvullende rechtshulpverlening. Uit oogpunt van een zorgvuldige inrichting, en omwille van betrouwbare en kwalitatief goede dienstverlening aan de burger is het belangrijk dat opbouw en uitbouw van aanvullende rechtshulp én geleidelijk én met de nodige aandacht voor hiermee opgedane praktijkervaringen gebeurt. Die ervaringen zullen immers ook zicht geven op doelmatigheidsvragen.

3.3 Multi-problematiek

Het oplossen van multi-problematiek van burgers is een enorme uitdaging. In een ingewikkelde maatschappij als de onze is het voor veel burgers met bijvoorbeeld een licht verstandelijke beperking of psychosociale problemen, en ook voor veel ouderen steeds moeilijker om zich staande te houden en de zakelijke kant van de huishouding op de rails te houden. Zij missen eenvoudigweg de benodigde vaardigheden. Burgers kunnen daarnaast te maken hebben met allerlei regelingen en (vaak) versnipperde voorzieningen. Multi-problematiek vergroot de kans op juridische problemen.

Het is terecht dat het wetsvoorstel een wat meer holistische benadering bevordert door niet alleen naar een oplossing van juridische problematiek te kijken, maar ook naar de achterliggende problematiek. De Raad onderschrijft nut en noodzaak daarvan van harte. Tegelijk past wel de kanttekening dat de mogelijkheden van de Raad en de voorziening:

het Juridisch Loket, niet overschat moeten worden. In de praktijk zullen gemeenten en instellingen voor maatschappelijke dienstverlening of psychosociale hulp meer bij de hulpvra(a)g(er) passende ondersteuningsmogelijkheden hebben. Bijvoorbeeld door het financieren van bewindvoering. De rol van de voorziening zal wat betreft multi-problematiek in ieder geval bestaan uit signalering, doorverwijzing en participatie in integrale netwerken.

De Raad vindt het belangrijk te benadrukken dat de maatregelen gericht op multi-problematiek zich vertalen in 'winst' voor het stelsel. En erop te wijzen dat door het opheffen of verminderen van onderliggende oorzaken ook andere positieve maatschappelijke effecten teweeg worden gebracht. Denkbaar is echter ook dat de regierol in voorkomende gevallen niet bij een van de organisaties voor maatschappelijke dienstverlening kan worden belegd. Bij wijze van uitzondering moet het dan ons inziens mogelijk zijn dat een door de Raad getroffen voorziening die rol vervult, om het beoogde doel alsnog te realiseren (opheffen onderliggende oorzaken en daarmee voorkomen van toekomstig beroep op voorzieningen incl. rechtsbijstand). Graag ziet de Raad de mogelijkheid daartoe opgenomen in de wet, door uitbreiding van het beschreven takenpakket. Het gaat hier veelal om sociaal kwetsbare burgers die tussen de wal en het schip terechtkomen. Ons inziens een maatschappelijk gezien ongewenste situatie.

De Raad bepleit de mogelijkheid om als dat nodig is zelf te voorzien in mogelijkheden tot oplossing van achterliggende problematiek. Rechtsbijstandverleners, mediators en medewerkers in de eerste lijn zijn daar niet per definitie de (meest) geschikte professionals voor – immers, het (helpen) oplossen van achterliggende maatschappelijke problematiek is geen rechtshulp of rechtsbijstand. De Raad vindt het daarom wenselijk dat hij de mogelijkheid krijgt voor het stellen van aanvullende, specifieke inschrijvingsvoorwaarden.

4 Dienstverleners in de zin van de Wrb

Gebruik begrippenkader

In de wet en MvT komt een aantal begrippen veelvuldig voor: rechtsbijstand, (aanvullende) rechtshulp, rechtsbijstandverlener(s) en mediators. Soms op zichzelf staand, vaker in combinatie. Al deze begrippen zijn gedefinieerd in artikel 1 n-Wrb. Bij het doornemen van het wetsvoorstel en de toelichting daarop komt met enige regelmaat de vraag op in welke context een bepaald woord begrepen moet worden.

Het begrip rechtsbijstandverlener bijvoorbeeld is in artikel 1 uitgelegd als: 'een persoon als bedoeld in artikel 13, eerste tot en met vijfde lid'. De term rechtsbijstandverlener is daarmee een containerbegrip geworden voor alle eerste en tweedelijns-rechtshulpverleners binnen het stelsel, inclusief mediators. Uit het gebruik van het woord verderop in de wet en in de toelichting blijkt dat dit niet exclusief in deze/dezelfde context gebruikt wordt. Dit werkt verwarrend en roept vragen op. Zoals bij artikel 49 lid 2 in combinatie met artikel 42, tweede of derde lid. Of bij de titel van Hoofdstuk III 'Rechtsbijstandverleners en mediators'. De Raad stelt voor om de term 'dienstverlener' in plaats van 'rechtsbijstandverlener' als containerbegrip te gebruiken.

4.1 Kwaliteit

Eerstelijns rechtsbijstandverleners

Het wetsvoorstel voorziet in een register voor eerstelijns rechtsbijstandverleners, die

Raad voor Rechtsbijstand

(aanvullende) rechtshulp verlenen. De inschrijvingsvoorwaarden voor deze rechtsbijstandverleners bevatten o.a. kwaliteitseisen. Het instrumentarium voor de Raad richting de getroffen eerstelijns voorziening bij niet nakoming van de gestelde voorwaarden is echter beperkt. Zo kan een eerstelijns medewerker of rechtsbijstandverlener worden doorgehaald in het register, maar is daarmee nog niet gedekt dat zij geen (aanvullende) rechtshulp meer verlenen.

Een soortgelijke situatie geldt voor de (aanvullende) rechtshulp verlenende convenantpartijen, ook daar is het optredend en (bij)sturend instrumentarium van de Raad beperkt bij het niet voldoen aan de gemaakte afspraken uit het convenant.

De Raad verzoekt om het instrumentarium voor kwaliteitsborging en – handhaving en nakoming van andere door de Raad gestelde voorwaarden voor eerstelijnsrechtsbijstandverleners uit te breiden en om sanctionerend optreden mogelijk te maken. Voor zover mogelijk vergelijkbaar met het instrumentarium voor tweedelijnsrechtsbijstandverleners.

Tweedelijns rechtsbijstandverleners en mediators:

Tijdelijke doorhaling inschrijving

De Raad verzoekt om de maximale termijn van de tijdelijke doorhaling op 1 jaar te bepalen, naar analogie van de termijn waarvoor een advocaat tuchtrechtelijk geschorst kan worden. De Raad verzoekt ook om in de wet vast te leggen dat de doorhaling van een inschrijving ook kan worden beperkt tot een of meer rechtsgebieden, indien dit bijvoorbeeld nodig is op basis van klachten-onderzoek of kwaliteitstoetsing. Effectief maatregelenbeleid vraagt om differentiatie van mogelijke maatregelen.

Maximum specialisaties/ inschrijvingen

De Raad heeft de taak om de kwaliteit van verlening van rechtsbijstand en mediation te bevorderen en te bewaken, als ook om zorg te dragen voor evenwichtige spreiding van het aanbod. Passend bij de uitvoering van deze taak is dat de Raad de wettelijke bevoegdheid krijgt tot het stellen van een maximum aan specialisaties/ rechtsgebieden. Als ook de bevoegdheid tot het stellen van een maximum aan rechtsbijstandsverleners en mediators werkzaam in het stelsel in het algemeen of op een bepaald rechtsterrein in het bijzonder in de wet op te nemen. De Raad verzoekt om deze bevoegdheden op te nemen in het onderhavige wetsvoorstel.

Oriëntatiegesprek bij echtscheiding

In de huidige praktijk zijn veel in personen- en familierecht gespecialiseerde dienstverleners zowel advocaat als mediator. De Raad ziet hiervan de meerwaarde. Een rechtzoekende hoeft niet doorverwezen te worden naar een andere dienstverlener voor reguliere rechtsbijstand of mediation. Mogelijk kan in die gevallen ontheffing worden verleend van de verplichting voor rechtzoekende tot het voeren van het oriëntatiegesprek bij echtscheidingszaken, zoals aangegeven in de kabinetsbrief.

4.2 Bestuurlijke sanctie

Om zijn regierol te kunnen voeren binnen het stelsel moet de Raad met diverse betrokken partijen afspraken maken over de te leveren diensten én afstemming dat deze partijen ook het hiermee/-door beoogde resultaat onderschrijven. Deze afspraken en de naleving daarvan zijn niet vrijblijvend. Om het belang en de ernst te benadrukken zou de

Raad graag zien dat de mogelijkheid van een bestuurlijke sanctie wordt toegevoegd aan het instrumentarium van de Raad bij niet-nakoming van afspraken door bijvoorbeeld convenantpartijen.

Een bestuurlijke sanctie is volgens artikel 5:2 jo 5:1 Awb van toepassing wanneer sprake is van een overtreding. Dat is een gedraging die in strijd is met het bepaalde bij of krachtens enig wettelijk voorschrift. De inschrijvingsvoorwaarden zijn als algemeen verbindende voorschriften aan te merken als een wettelijk voorschrift. De inschrijvingsvoorwaarden zijn niet op alle betrokken partijen van toepassing. Daaruit volgt dat - wil een dergelijke sanctionering mogelijk zijn - ook in de Wrb zelf bepalingen moeten worden opgenomen waarvan overtreding tot de mogelijkheid van het opleggen van een bestuurlijke sanctie leiden.

5 Financiële bijdrage aanvrager

Een aantal aspecten van het stelsel dat zich hoofdzakelijk buiten de invloedssfeer van de Raad afspeelt ligt op het vlak van de door aanvrager te betalen bijdrage in de kosten van rechtsbijstand. De vraag ontwikkelt zich deels autonoom en wordt deels bepaald door de inkomens- en vermogensgrenzen die door de minister van Veiligheid en Justitie worden vastgesteld. De hoogte van de eigen bijdrage wordt door de minister bepaald en via het Besluit vergoedingen rechtsbijstand ook de hoogte van de kostendekkende eigen bijdrage. Het is vervolgens aan de Raad om in aansluiting hierop maatwerk te leveren bij het opleggen en innen van de financiële bijdrage, zonder de beoogde werking van de prijsprikkel hierbij uit het oog te verliezen.

5.1 Gezinsinkomen

Met de invoering van een toets op het gezinsinkomen bij scheiding gerelateerde zaken wordt het huidig regime van individualisering van de draagkrachtberekening verlaten. Hoewel dat niet is beoogd, kan deze maatregel tot escalatie leiden van de scheidingsproblematiek. Het past daarom erop te wijzen dat de regeling tot extra bezwaarschriften kan leiden en tot verwickelingen bij het incasseren van de eigen bijdragen.

De Raad ziet graag beschreven hoe de feitelijke gezinssituatie zich verhoudt tot het geabstraheerde gezinsinkomen-begrip. Zowel bij het opleggen van de eigen bijdrage als bij het incasseren en na verloop van tijd bij hercontrole van het inkomen, al dan niet in combinatie met peiljaarverlegging.

Wat te doen als er sprake is van een relatiebeëindiging én er al een nieuwe partner is waarmee wordt samengewoond, al dan niet in het bezit van een eigen woning en/of er zijn minderjarige kinderen die tot het huishouden behoren? Geldt dan na de toets van het gezinsinkomen, de toets van de gezamenlijke huishoudingsnorm? De wettekst gaat uit van de alleenstaandennorm. Het is wenselijk deze wijziging voor alle duidelijkheid nog in de MvT te markeren.

De Raad pleit verder om te bepalen dat toepassing van het gezinsinkomen niet van toepassing is bij de situatie van een ambtshalve last ex artikel 817 Rv. Denk aan de situatie waarin degene zelf een toevoeging op last heeft en de levensgezel een toevoeging aanvraagt.

Randvoorwaardelijk is in elk geval de medewerking van de andere partij aan de toevoegingsaanvraag. Wat te doen als de andere partij niet meewerkt aan de scheiding en het Bsn van deze levensgezel niet beschikbaar komt? Of als de andere partij weigert om de eigen bijdrage mede te betalen. Welke gevolgen kan en mag dit hebben voor de aanvrager?

Voetnoot 17

In paragraaf 4.2.5.3 van de MvT wordt verwezen naar noot 17, waarin feitelijk gezegd wordt dat de partners niet voor de helft de eigen bijdrage verschuldigd zijn aan de Raad als ze allebei een eigen advocaat kiezen en deze maatregel van toepassing is. Dit is tegenstrijdig met de passage in de tekst onderaan diezelfde pagina waarin staat dat: *"(...) kiezen de partners geen gezamenlijke rechtsbijstandverlener, dan zullen zij allebei moeten bijdragen in de kosten van rechtsbijstand die aan de ander wordt verleend. die kosten kunnen verschillen per partner, daarom blijft uitgangspunt dat de kosten per toevoeging gelijk verdeeld worden."* Ook uit de wettekst valt het bepaalde in noot 17 niet te halen; De Raad stelt voor om voetnoot 17 te verwijderen.

5.2 Eigen woning

Bij het bepalen van de overwaarde in de eigen woning (WOZ-waarde minus hypotheekschuld) stelt de Raad voor de Belastingdienst te bevragen op de uitkomst van de vraag: heeft de aanvrager een overwaarde in de eigen woning die de vrijstellingsgrens overschrijdt.

De Belastingdienst beschikt over de WOZ-waarde en over gegevens van de hypotheekschuld excl. opgebouwd spaar-/ of beleggingsvermogen (renseigneringsverplichting sinds 2013). Bij een positief antwoord is de kostendekkende eigen bijdrage van toepassing. Bij een negatief antwoord geldt de reguliere eigen bijdrage. De Raad bepleit aansluiting te blijven zoeken op de fiscale inkomens- en vermogensbegrippen, in lijn met de huidige systematiek.

Voor het uitvoeren van de maatregel bij aanvang van de rechtsbijstand (regulier, mediation of aanvullende rechtshulp) en bij hercontrole van het inkomen al dan niet na peiljaarverlegging, heeft de Raad strikt genomen alleen de uitkomst van die vraag nodig en is het niet noodzakelijk om alle financiële gegevens nog eens op te vragen, te bewerken, etc. met alle (privacy) consequenties van dien. Randvoorwaarde is dan wel om dit proces in de artikelen 38 en 41 n-Wrb op te nemen en de definitie van de hypotheekschuld in de zin van deze wet vast te leggen in artikel 1.

Is voorgaande vereenvoudigde en geautomatiseerde uitvoering niet mogelijk dan is de Raad hoofdzakelijk aangewezen op informatievergaring via de aanvrager, bij zowel de aanvraag (T-2) het eventuele verzoek om peiljaarverlegging (T) en bij hercontrole van het inkomen (T-2 en/of T). En verzoekt de Raad vanwege de bewerkelijkheid en complexiteit van de uitvoering voor rechtzoekende en Raad, om heroverweging van de maatregel.

Terzijde zij opgemerkt dat niet in iedere situatie de WOZ-waarde uit het peiljaar (T-2) beschikbaar is. Bij nieuwbouwwoningen bijvoorbeeld kan het voorkomen dat er nog geen WOZ-waarde bekend is.

5.3 Codificatie beroep op noodweer(exces)

De Raad verzoekt om het beleid uit de brief van Staatssecretaris Teeven² te codificeren. Strekking van het beleid luidt als volgt: als de advocaat een verklaring overlegt van het OM waaruit blijkt dat verdachte in redelijkheid een beroep kan doen op noodweer (exces), dan legt de Raad geen eigen bijdrage op voor de toevoeging in de strafzaak. De advocaat kan het OM verzoeken om afgifte van de verklaring. De hoogte van het verzamelinkomen of vermogen van rechtzoekende is niet relevant.

6 Tweedelijns rechtsbijstand

6.1 Trajecttoevoeging bij echtscheiding, asiel en multi-problematiek

De Raad acht zich niet in staat uitspraken te doen over de trajecttoevoeging zonder de uitkomsten van de Commissie Van der Meer te kennen. Multi-problematiek zal bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) nader worden ingevuld, de onbekendheid met de nadere invulling draagt niet bij aan de gewenste inzichten voor dit moment.

Meerdere rechtsbijstandverleners op één toevoeging

Gesteld wordt dat indien de toegevoegde rechtsbijstandverlener, vanwege het ontbreken van een noodzakelijk specialisme, een andere rechtsbijstandverlener inschakelt, hij verantwoordelijk blijft voor de verlening van alle vereiste rechtsbijstand.

De vraag is hoe dit standpunt verder uitgewerkt dient te worden: bijvoorbeeld aan welke (kwaliteits-) vereisten moet de andere rechtsbijstandverlener voldoen, moet hij ook staan ingeschreven bij de Raad? Hoe en op welke wijze worden de werkzaamheden van deze andere rechtsbijstandverlener vergoed? Wat dient er te gebeuren als de andere rechtsbijstandverlener onbehoorlijk werk verricht? Vooralsnog stelt de Raad vraagtekens bij de praktische uitvoerbaarheid van het toezicht door de Raad op de uitvoerende, maar niet toegevoegde rechtsbijstandverlener.

Multi-problematiek

De Raad pleit ervoor dat het voorliggende wetsvoorstel minstens zoveel ruimte biedt voor een passende aanpak van multi-problematiek als de Kabinetsbrief.

Zo geeft de kabinetsbrief aan dat er ook de mogelijkheid gecreëerd moet worden om door andere partijen (buiten het juridische domein) door te verwijzen naar de tweede lijn. Dit door middel van het afsluiten van convenanten met deze partijen door de Raad. Deze mogelijkheid komt noch in het wetsvoorstel noch in de MvT naar voren. Daar wordt wel gesproken over het aangaan van convenanten ten behoeve van versterking van de eerstelijns, maar niet over rechtstreekse doorverwijzing naar de tweede lijn. Ook is niet duidelijk in hoeverre deze convenantpartners een met een voorziening ex artikel 7 n-Wrb vergelijkbare bevoegdheid/status als doorverwijzer kunnen krijgen.

Opleggen voorschrift

In paragraaf 4.2.4. staat "het Juridisch Loket kan de Raad adviseren om aan een positief besluit op een reeds aangevraagde of nog aan te vragen toevoeging een voorschrift te verbinden gericht op de aanpak van multi-problematiek. De Raad controleert dit en als de rechtzoekende zich niet aan het voorschrift heeft gehouden dan wordt de toevoeging

² Brief van 1 juli 2011 met kenmerk: 5701234/11.

ingetrokken: de Raad stelt de hoogte van de vergoeding vast en betaalt dit aan de advocaat, de Raad vordert dit bedrag van de rechtzoekende.”

Verderop in de toelichting wordt de verwachting geuit dat het voorschrift vaak zal worden gegeven in situaties waarin de rechtzoekende kampt met problematische schulden.

Het sanctionerend instrument lijkt niet goed aan te sluiten bij het voorschrift. De Raad vraagt zich af wat de verwachtingen zijn ten aanzien van het effect van dit voorschrift en van het effect bij niet naleving. Een consequentie kan zijn dat kosten van rechtsbijstand niet te verhalen zijn en dat de rechtzoekende wel weer een (noodzakelijk) beroep op rechtsbijstand moet doen.

6.2 Tijdelijk Huisverbod

Graag vraagt de Raad aandacht voor de last (aanwijzing) tot toevoeging bij tijdelijk huisverbod. Mede naar aanleiding van een eind vorig jaar verschenen rapport van de Nationale Ombudsman (nr. 2016/114). Het heeft de voorkeur van de Raad om de afgifte van de toevoeging bij voorlopige voorziening te organiseren via aanwijzing door de gerechten.

De rechtspraak liet eerder weten van mening te zijn dat op grond van artikel 5 Wet tijdelijk huisverbod de burgemeester rechtsbijstand moet regelen tijdens het indienen van een voorlopige voorziening. In de praktijk blijkt dit niet werkbaar.

Los van het feit dat er honderden burgemeesters zijn die bij het afgeven van lasten betrokken (zouden) moeten worden, zou het dan regelmatig gebeuren dat er lasten tot toevoeging worden verleend terwijl er vervolgens geen procedure voor voorlopige voorziening wordt gestart. In die gevallen wordt feitelijk door de advocaat buitenom het piket niets tot weinig gedaan, terwijl de toevoeging dan wel vergoed moet worden. Het verstrekken van de last/aanwijzing zal veel efficiënter en goedkoper zijn wanneer de gerechten dit gaan doen als er daadwerkelijk een voorlopige voorziening is gevraagd. De Raad pleit ervoor dat in de Wet tijdelijk huisverbod de mogelijkheid tot aanwijzing door de rechter bij voorlopige voorziening wordt geregeld.

6.3 Bereik

Het nieuwe artikel over het bereik van de toevoeging (artikel 42) introduceert het begrip 'zaak' als maatstaf, waar voorheen invulling van het begrip 'rechtsbelang' min of meer bepalend was. Vaststelling van de reikwijdte van de toevoeging leidde in het verleden tot veel discussies met rechtsbijstandverleners, vaak tot de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State aan toe. Vanwege de cruciale rol die het nieuwe begrip 'zaak' speelt in het nieuwe artikel stelt de Raad het zeer op prijs als het begrip van een definitie wordt voorzien in artikel 1 n-Wrb.

Een eerste aanzet daartoe lijkt al in de MvT te zijn gegeven, zij het dat het daar om niet direct herkenbare redenen onder de toelichting van het begrip rechtsbijstand is geschaard (zie tweede alinea onder kop rechtsbijstand). Artikel 42 ziet zowel op mediation als rechtsbijstand, de Raad verzoekt de toelichting hierop aan te passen.

De Raad verzoekt om een betere aansluiting van de wettekst van artikel 42 lid 3 op de uitleg van het zaaksbegrip gegeven in de MvT onder artikel 1, tweede alinea. Waar de toelichting bewust afzonderlijk 'zaak' en 'rechtsbelang' benoemd, wordt in artikel 42 lid 3 een rechtstreekse, ons inziens, beperkende koppeling gemaakt door te spreken van 'het rechtsbelang van de zaak'.

Aanvullende rechtshulp is rechtsbijstand in de zin van de Wrb. De Raad verzoekt om artikel 42 lid 1 van overeenkomstige toepassing te verklaren op aanvullende rechtshulp. Tevens verzoekt de Raad in dat kader om aan de artikelen 18 en 19 de mogelijkheid toe te voegen om een aanvraag om aanvullende rechtshulp of (lichte advies)toevoeging af te wijzen als de aanvraag betrekking heeft op rechtsbelang ter zake waarvan de rechtzoekende aanspraak kan maken op rechtsbijstand in de vorm van aanvullende rechtshulp.

7 Raad van advies omvormen tot Raad van Toezicht

Volgens het conceptwetsvoorstel komt de bevoegdheid van de minister om beleidsregels te stellen ten aanzien van het functioneren van de Raad van Advies te vervallen. De Raad neemt daar met instemming kennis van. Dit neemt niet weg dat, ter accentuering van de onafhankelijke positie van de Raad, verdergaande voorstellen mogelijk zijn. De commissie Wolfsen heeft aanbevolen de Raad van Advies tot een Raad van Toezicht om te bouwen. De Raad van Advies onderschrijft deze aanbeveling. Deze Raad van Toezicht zou dan het recht moeten hebben het bestuur te benoemen. De ministeriële verantwoordelijkheid kan volgens het advies van de commissie Wolfsen waargemaakt worden via de benoeming van de leden van de Raad van Toezicht en van inlichtingenplichten, terwijl de Raad van Toezicht als onafhankelijke buffer kan optreden ten behoeve van de onafhankelijke en onpartijdige taakuitoefening van het bestuur. De commissie Wolfsen heeft terecht aangegeven dat die accentuering van de onafhankelijkheid met name ook relevant is vanwege andere voorstellen, zoals de bredere taakstelling van de Raad en de relatie tot het Juridisch Loket.

8 Overige opmerkingen

Geheimhoudingsplicht

De geheimhoudingsplicht komt op meerdere plekken in de wet en toelichting op. De Raad verzoekt om opname van één algemeen geldende regel over de geheimhoudingsplicht van de medewerkers van de Raad, die de medewerkers in staat stelt hun (ondersteunende) werk te doen.

In artikel 8 lid 5 is de geheimhoudingsplicht geregeld voor de leden van de commissie. In de MvT wordt dit uitgebreid tot het secretariaat. Wellicht onbedoeld lijkt dit een onderscheid te creëren tussen medewerkers van de Raad die niet betrokken zijn bij de commissie-werkzaamheden, maar bijvoorbeeld wel op verzoeken om extra uren moeten beslissen. In het kader van de kwaliteitstoetsen bij advocaten (artikel 9) bestaat in de praktijk behoefte aan het verrichten van ondersteunende werkzaamheden door administratieve medewerkers van de Raad. Derhalve het verzoek om duidelijk te maken dat de geheimhoudingsplicht niet beperkt is tot de leden van commissies en de secretaris.

In het kader van toezicht op rechtsbijstandverleners en mediators vindt informatie-uitwisseling plaats met overkoepelende en vertegenwoordigende organisaties. Ook in dat kader ziet de Raad de vertrouwelijkheid van de uitwisseling van informatie, conform

Raad voor Rechtsbijstand

toepasselijke privacywet- en regelgeving, graag vastgelegd in de wet. Zonder die vertrouwelijkheid is uitoefenen van toezicht niet goed mogelijk.

Direct beroep

In zaken waarin de Raad op voorspraak van een adviescommissie een beslissing heeft genomen ligt het ons inziens niet voor de hand om het rechtsmiddel van bezwaar open te laten staan. Temeer daar de adviescommissies, bestaande uit externe onafhankelijke deskundigen, een met de bezwarencommissie vergelijkbare werkwijze hanteren. In die situaties ligt het meer voor de hand dat instellen van direct beroep wordt gefaciliteerd. Reden hiervoor is dat er al een commissie van experts geadviseerd heeft over de besluitvorming en dat inschakeling van een bezwarencommissie in die gevallen niet direct een meerwaarde heeft. Wel betekent het voor zowel de rechtsbijstandverlener, mediator als de Raad dat dubbel werk moet worden verricht.

De Raad bepleit daarom dat besluiten waarbij de Adviescommissie in extra uren zaken, de Adviescommissie Toetsing Inschrijvingsvoorwaarden en de Klachtencommissie asiel en vreemdelingenbewaring (KRAV) zijn ingeschakeld, toe te voegen aan de op artikel 7:1 lid 1, sug g Awb gegronde Regeling rechtstreeks beroep (bijlage 1 Awb).

Voorliggende voorzieningen

Voorkomen moet worden dat in zaken waarin de rechtzoekende burger een beroep kan doen op een voorliggende voorziening, zoals een rechtsbijstandverzekering, een aanvraag om rechtsbijstand wordt ingediend. De Raad wil erop wijzen dat de controlemogelijkheden van de Raad op dit punt beperkt zijn nu (geautomatiseerde) gegevensuitwisseling met verzekeraars en andere betrokken partijen niet in de wet is geregeld.

Samenloop relevante wetgevingstrajecten

Er zijn op dit moment meerdere voor het Wetsvoorstel duurzaam stelsel rechtsbijstand relevante wettelijke regelingen in de maak. Het gaat in ieder geval om de volgende wetgevingstrajecten: Wijziging van het Wetboek van Strafvordering, Wet bevordering mediation, Wijziging van de Advocatenwet, Wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering teneinde de afwikkeling van massaschade in een collectieve actie mogelijk te maken. Voorshands valt niet te voorspellen welke wet wanneer en met welke inhoud inwerking treedt. De Raad stelt het zeer op prijs dat het Ministerie oog heeft voor de samenhang en afstemming tussen de verschillende regelingen en dat noodzakelijke samenloopbepalingen worden opgenomen.

Overgangsrecht

Daarnaast vragen we aandacht voor het opnemen van een bepaling van overgangsrecht in zowel de wet als in de afzonderlijke AMvB's. Waarbij de onderlinge samenhang en wederzijdse afhankelijkheden een belangrijke rol spelen voor uitvoering door de Raad en naleving door de (High Trust) ketenpartners.

9 Administratieve lasten & Financiële gevolgen

[pm i.c.m. uitvoeringstoets]

10 Artikelsgewijs en wettekst

Wettekst artikel 1: In een eerdere wijziging van de Wrb is de term rechtzoekende vervangen door aanvrager om de terminologie aan te sluiten bij de Awb. De Raad heeft hierop tal van communicatie-uitingen aangepast: digitale aanvraagformulieren, brieven, algemene informatie etc. Derhalve verzoeken wij om handhaving van de Awb-terminologie.

Artikelsgewijs artikel 1: in de eerste alinea onder de kop rechtsbijstand staat het volgende: 'De term *rechtsbijstand* in de Wrb is een overkoepelend begrip voor op grond van de Wrb gefinancierde rechtskundige bijstand.' Bijna aan het eind van dezelfde alinea staat: 'Rechtskundige bijstand – juridische bijstand die buiten het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand wordt verleend - is geen rechtsbijstand in de zin van de Wrb.' Rechtskundige bijstand kan dus zowel rechtsbijstand binnen als buiten het stelsel omvatten. De Raad verzoekt om een heldere en eenduidige uitleg en gebruik van de begrippen 'rechtsbijstand' en 'rechtskundige bijstand'.

Artikelsgewijs en wettekst artikel 1:

De Raad verzoekt om de definitie van 'levensgezel' op te nemen in artikel 1. Dit is eenduidiger in gebruik en beter uit te leggen aan de rechtzoekende burger dan de nu gebezigde veelheid van termen: levensgezel/ geregistreerd partner/echtgenoot etc.

De Raad verzoekt om in lijn met het in artikel 1 gedefinieerde begrippenpaar inkomen en inkomensgegevens, naast vermogen ook vermogensgegevens te definiëren.

Artikelsgewijs en wettekst artikel 5: De Raad bepleit in lid 2 van dit artikel de regierol van de Raad binnen het stelsel expliciet te benoemen. Hiermee wordt voor een ieder zichtbaar gewicht gegeven aan de versterkte regierol van de Raad. Tekstvoorstel nieuw sub a: 'de regierol binnen het rechtsbijstandstelsel te vervullen'.

En om in de toelichting een beschrijving op te nemen van wat regierol door de Raad inhoudt, alsmede een beschrijving van het werkterrein.

Tekstvoorstel voor de toelichting: De regierol van de Raad richt zich op het organiseren, inrichten en optimaliseren van de samenwerking met en tussen organisaties en dienstverleners om te borgen dat duurzame oplossingen voor problemen van minder draagkrachtige rechtzoekende burgers op doelmatige en doeltreffende wijze worden gerealiseerd. De Raad vormt een herkenbaar en centraal aanspreekpunt voor de werking van het stelsel. De regierol door de Raad omvat in elk geval:

- a. de vraag naar rechtsbijstand;
- b. afstemming van het aanbod op de vraag;
- c. de kwaliteit van rechtsbijstand;
- d. de doelmatigheid van processen om tot rechtsbijstandverlening te komen;
- e. het gebruik van gegevens (binnen de keten);
- f. de doelmatigheid van de rechtsbijstandverlening;
- g. de samenwerking met hulpverleners in het sociale domein;
- h. innovatie.

Artikelsgewijs en wettekst artikel 6: Wij verzoeken om in de toelichting op te nemen wat met de term 'transparantie' wordt bedoeld in lid 2 onder b ('*de kwaliteit, onafhankelijkheid en transparantie van de te verlenen rechtsbijstand en mediation*')

Artikelsgewijs en wettekst artikel 8:

De Raad pleit voor opname dat de bevoegdheid om extra uren zaken voor te leggen aan de adviescommissie is voorbehouden aan de Raad.

Wettekst artikel 10: In dit artikel wordt gesproken over persoonsgegevens. Niet duidelijk is of bijzondere persoonsgegevens hier ook onder vallen. Voorgesteld wordt om een verwijzing op te nemen naar het eerste lid, waar dit wel goed omschreven is. Verder is deze de wettekst niet duidelijk over wie welke gegevens mag verwerken. Voorgesteld wordt verwijzing naar de artikelen 6 en 7 op te nemen, waar dit duidelijk omschreven is.

Verzoek om lid 2 als volgt te verduidelijken [tekstvoorstel gecursiveerd]:

Persoonsgegevens *als bedoeld in het eerste lid*, kunnen onder verantwoordelijkheid van het bestuur worden verwerkt door onder meer medewerkers van de raad en van een voorziening *als bedoeld in artikel 7 eerste lid*, door in het register ingeschreven rechtsbijstandverleners, door derden waarmee het bestuur een overeenkomst tot het verlenen van rechtsbijstand heeft gesloten en hun medewerkers *als bedoeld in artikel 6 eerste lid*, door leden van commissies als bedoeld in artikel 8, eerste lid, en door deskundigen als bedoeld in artikel 9, eerste lid.

Verder verzoekt de Raad om aanvulling van dit artikel zodat gegevensverwerking en –uitwisseling zowel op (het aanvragen van) rechtsbijstand ziet als op de oriëntatie door de rechtzoekende burger (afweging kosten-baten), het gebruik van een burgerportaal en/of andere online-voorzieningen, de intake door de eerste lijn, de intake door de tweede lijn, de intake bij convenant-partners of de intake bij samenwerkingspartners.

Artikelsgewijs en wettekst artikel 13: De Raad verzoekt om consequente borging van inschrijving in het register van de Raad op een bepaald rechtsgebied als voorwaarde om (aanvullende) rechtshulp, rechtsbijstand of mediation op het bepaalde rechtsgebied te kunnen verlenen.

In lid 4 wordt (anticiperend) de mogelijkheid gecreëerd om andere rechtsbijstandverleners dan advocaten rechtsbijstand te laten verlenen in de piketfase. De Raad verzoekt artikel 37 Sv hierop aan te passen om dit daadwerkelijk mogelijk te maken.

In lid 4 staat de verplichting opgenomen om in overleg te treden met de algemene raad van de NOvA als het bestuur overweegt een regeling te treffen voor rechtsbijstandverlening door anderen dan ingeschreven advocaten bij spoedeisende zaken o.g.v. lid 3. In zijn regierol vindt de Raad het vanzelfsprekend dat overleg plaats vindt met de NOvA. Tegelijkertijd vindt de Raad het niet passend bij deze toevertrouwde rol dat een verplichting tot overleg in de wet wordt opgenomen. De Raad pleit er daarom voor om deze verplichting uit de wet te halen.

Verzoek om in lid 5 een zinsnede met de volgende strekking op te nemen: het specialisatievereiste is ook van toepassing op een voorkeursadvocaat.

Verder verzoekt de Raad om de gegevensverwerking voor de in lid 5 genoemde niet in het register ingeschreven advocaat op te nemen in de wet.

Wettekst artikel 14: Verzoek om in lid 3 onder f het woord '*hij*' te vervangen door '*het bestuur*', om te voorkomen dat bij de rechtsbijstandverlener of mediator een verkeerde indruk ontstaat. Dit tekstvoorstel is in lijn met de artikelsgewijze toelichting.

Artikelsgewijs en wettekst artikel 15: Wij wijzen erop dat het begrip 'zaken' in lid 1 onder c afwijkt van de huidige praktijk, waar de Raad kijkt naar het gewicht van de zaak uitgedrukt in punten. Wij verzoeken om de term te vervangen door het begrip 'toevoegingseenheden'.

De Raad verzoekt om in de toelichting bij artikel 15 op te nemen dat rechtsbijstandverleners en mediators die hun maximum aan vergoeding hebben bereikt vanaf dat moment geen declaraties meer kunnen indienen. Aanleiding hiervoor is het rechtsgevolg van het bereik van het maximum zo beperkt mogelijk te houden. In dat opzicht is het niet kunnen declareren het rechtsgevolg van het bereiken van het maximum en niet van de individuele afwijzing van de declaraties.

Artikelsgewijs en wettekst artikel 16:

Is het juist dat met de woorden 'geen grond voor doorhaling' in lid 4 'geen grond voor verdere uitsluiting van deelname aan het stelsel' bedoeld wordt? De Raad verzoekt de wettekst hierop aan te passen.

De Raad vraagt om aandacht voor aanpassing van de mogelijkheden voor schorsing. De Raad bepleit de mogelijkheid de in lid 5 genoemde termijn met een maand te verlengen wanneer - in bijzondere gevallen - de termijn voor schorsing niet wordt gehaald en de consequentie van het weer 'toevoegbaar' zijn te zwaarwegend is gelet op de reden van de schorsing. Verder de vraag om duidelijk te maken of de schorsing in mindering komt op de duur van de uiteindelijk opgelegde maatregel. Is het daarnaast mogelijk om de schorsing op een deel van de praktijk van de rechtsbijstandverlener betrekking te laten hebben of op specifieke, afgebakende rechtsgebieden of op deelname aan een piket- of AC-rooster? Indien dat het geval is, dan heeft het de voorkeur van de Raad om deze mogelijkheden in de wet vast te leggen.

Artikelsgewijs en wettekst artikel 17: Verzoek om in dit artikel en in de toelichting op te nemen dat in een zaak waarvoor een strafbeschikking is afgegeven de toevoeging wordt geweigerd als het financieel belang beneden €500 blijft.

Verzoek om aan lid 2 sub f onder 1 'of mediation' in te voegen na 'resultaat van de aangevraagd rechtsbijstand', in verband met de aanhef van lid 2 waarin wel rechtsbijstand of mediation wordt genoemd.

Wettekst artikel 20: De Raad verzoekt om een aan lid 4 gelijklopende tekst op te nemen in artikel 26.

De Raad vraagt zich af wat de meerwaarde is van de schakelbepaling in artikel 20 lid 5. Hierin staat dat dit artikel *niet* van toepassing is op aanvragen als bedoeld in artikel 26, terwijl artikel 26 juist weer verwijst naar artikel 20! Hierdoor wordt de regelgeving voor burgers (en andere gebruikers) wel erg ingewikkeld. Is vereenvoudiging mogelijk? Indien mogelijk graag deze schakelbepaling verwijderen.

Artikelsgewijs en wettekst artikelen 22 en 23: De Raad verzoekt om codificering van onderstaand beleid:

Op grond van de huidige Wrb is het niet mogelijk dat de rechtzoekende na hercontrole alsnog een verzoek om peiljaarverlegging indient. Ook als het niet aan rechtzoekende kan worden tegengeworpen dat hij eerder niet om peiljaarverlegging heeft verzocht. Verzoek codificatie huidige werkwijze: Je hanteert de omgekeerde vangnetregeling. Je beoordeelt of rechtzoekende in het jaar van aanvraag recht zou hebben gehad op peiljaarverlegging (aan de hand van de definitieve aanslag Belastingdienst of jaargave) als hij deze had kunnen indienen. Als deze gegevens gunstiger uitpakken voor de rechtzoekende, dan het resultaat van de hercontrole, dan ga je daarvan uit.

Daarnaast vraagt de Raad medewerking te verlenen aan een praktische werkwijze als na hercontrole blijkt dat met terugwerkende kracht recht op gesubsidieerde rechtsbijstand bestaat.

Casus: Aanvraag is afgewezen op financiële gronden. Na hercontrole komt rechtzoekende alsnog in aanmerking voor gesubsidieerde rechtsbijstand. Nieuw aan deze situatie is dat de Raad de eigen bijdrage int bij de rechtzoekende. In de meeste gevallen, als de zaak al is doorgezet, zal de rechtsbijstand al verleend zijn en moet de Raad tevens vaststellen of de verleende toevoeging ook na afloop in stand zou zijn gebleven (op grond van bijvoorbeeld resultaatbeoordeling/ vergoeding kosten rechtsbijstand door derde/ bereik werkzaamheden onder andere toevoeging).

Daarnaast kan de hoogte van de vergoeding aan de rechtsbijstandverlener van invloed zijn op de hoogte van de eigen bijdrage. De rechtsbijstandverlener zal alsnog e.e.a. moeten verrekenen met de rechtzoekende en de Raad en zal alsnog een declaratie voorzien van de nodige informatie en bijlagen moeten overleggen.

Praktische werkwijze: Rechtsbijstandverlener verplichting opleggen tot restitutie aan rechtzoekende met uitzondering van eigen bijdrage op basis van toevoeging. Raad vergoedt werkzaamheden op basis van toevoeging met uitzondering van eigen bijdrage. Dit bedrag blijft bij de Raad, de rechtzoekende hoeft dan geen actie meer te ondernemen.

Wettekst artikel 23: Verzoek om in lid 1 het woord 'toekennende' in te voegen na 'Het bestuur wijzigt het'

Door deze aanpassing zal de Raad beter in staat zijn om aan de aanvrager uit te leggen wat de bedoeling is van de wet(gever) op dit punt. Overigens is het voorstel in lijn met huidig artikel 34d waarbij alleen toegewezen verzoeken om peiljaarverlegging voor hercontrole in aanmerking komen.

Wettekst artikelen 25, 28 en 34: de artikelen bevatten een onderdeel over invordering bij dwangbevel, telkens in verschillende bewoordingen. De Raad ziet dit graag teruggebracht tot één enkelvoudige, eenduidige vermelding.

Artikelsgewijs en wettekst artikel 26: De Raad verzoekt om opname van een uniform, en eenvoudig objectief vast te stellen aanvangsmoment in lid 4. De Raad stelt voor om hiervoor het aanvangsmoment van de trajecttoevoeging te kiezen. Hierdoor wordt zowel de rechtsbijstandverlener/mediator als de aanvrager als de Raad ontlast.

Artikelsgewijs artikel 28: Wat betreft het innen van de eigen bijdrage krijgt de Raad graag de beschikking over de mogelijkheid tot delegeren. De Raad pleit ervoor de delegatiebevoegdheid op te nemen in de in lid 6 bedoeld Algemene Maatregel van Bestuur.

Wetstekst artikel 29: De in dit artikel geboden mogelijkheid om een toevoeging te verstrekken, ook als iemand buiten het bereik van de Wrb valt, is feitelijk een dode letter is. Deze bepaling was de basis voor een bij AMvB nader vast te stellen bandbreedte, van deze mogelijkheid is nimmer gebruik gemaakt. De Raad stelt voor het artikel te laten vervallen.

Artikelsgewijs artikel 31: De Raad vraagt zich af welk gevolg beoogd is van het niet binnen de gestelde termijn declareren van de toevoeging door de rechtsbijstandverlener (zie lid 5). Welk gevolgen kan dat bijvoorbeeld hebben voor de eigen bijdrage van rechtzoekende in het algemeen en bij hercontrole van het inkomen in het bijzonder. De Raad stelt voor om in die situaties de eigen bijdrage ambtshalve nader vast te laten stellen door het bestuur.

Artikelsgewijs en wetstekst artikel 34: Het kostenverhaal geldt ook voor een aanwijzing/last die beëindigd wordt door schorsing bewaring. Een klein deel moet dan verhaald worden. Dit levert een toename op van beslismomenten en bezwaren. De Raad adviseert om het kostenverhaal alleen te laten gelden voor de aanwijzingen/lasten die niet beëindigd worden.

Artikelsgewijs en wetstekst Artikel 36: Verzoek om terugplaatsing van de zinsnede 'van de financiële draagkracht en/of', nu dit artikel niet alleen als basis dient voor het oriëntatiegesprek. Het biedt de Raad ook de mogelijkheid om aanvrager te horen i.v.m. zijn financiële draagkracht en het vaststellen van zijn betalingsmogelijkheden.

Tweede volzin uit huidig artikel 27 ziet de Raad graag eveneens terugkomen in dit artikel. In een aantal gevallen, zoals bij scheiding gerelateerde zaken is de wederpartij mede belanghebbende, en door de Raad aan te spreken op betaling van zijn aandeel in de (kostendekkende) eigen bijdrage. Daarnaast kan de wederpartij een rol spelen in het plan van aanpak bij multi-problematiek. Ook tegen die achtergrond is het wenselijk om de bevoegdheid tot horen vastgelegd te hebben in de wet. Ook als aan het niet verschijnen geen gevolgen kunnen worden verbonden.

Artikelsgewijs artikel 37: Graag de zin schrappen dat de Raad geen voorschrift mag verbinden aan een toevoeging als op voorhand reeds duidelijk is dat een medewerkingsplicht geen effect zal sorteren. De zin ontnemt ons inziens de werking van het artikel.

Wetstekst artikel 40 en 46: Verzoek om de term 'beëindiging' uit het oude artikel 33 terug te plaatsen in lid 1.

Door weglaten van het begrip beëindiging ontstaat verwarring bij burgers, rechtsbijstandverleners en mediators over de context van het begrip 'intrekking'. De ene keer wordt intrekking met terugwerkende kracht bedoeld een andere keer moet de term begrepen worden als beëindiging. Het verschil is van belang vanwege het verschil in rechtsgevolg. De verwarring (en dientengevolge lastenverzwaring) is eenvoudig te voorkomen door handhaven van het begrip 'beëindiging'. Voor zover u het standpunt

huldigt dat 'beëindiging' geen bestuursrechtelijke is, verzoekt de Raad om in de MvT op te nemen dat onder 'wijziging' ook beëindiging van de toevoeging wordt verstaan.

Artikelsgewijs en wettekst artikel 44: Het vereiste genoemd in het eerste lid onderdeel c gaat voorbij aan de situatie waarin er op juiste grond rechtsbijstand wordt verleend in een zaak waarin er nog geen sprake is van een instantie. De Raad verzoekt hier een voor-zover-van-toepassing clausule van te maken.

Artikelsgewijs en wettekst artikelen 44 en 49: In de toelichting bij artikel 44 lid 4 en artikel 49 lid 3 zou kunnen worden gelezen dat aan de rechtsbijstandverlener beoordelingsbevoegdheid toekomt waar het gaat om verlening van tweedelijnsrechtsbijstand. De Raad neemt aan dat dit niet zo bedoeld is, omdat de beoordelingsbevoegdheid exclusief toekomt aan de Raad. Wel is het zo dat de Raad in de hier bedoelde situaties minder directe sturing toekomt. De Raad verzoekt de toelichting bij beide artikelen aan te passen in die zin dat de dienstverlener een inschatting maakt en de Raad beoordeelt.

Artikelsgewijs en wettekst artikel 46: De sanctie bij niet betalen van de eigen bijdrage is dat de Raad de vergoeding gaat terughalen bij de rechtzoekende. De Raad vraagt zich af of in hoeverre dit instrument nog ingezet kan worden nu de Raad zelf de eigen bijdrage int en de mogelijkheid heeft om een betalingsregeling te treffen.

In het kader van de wijziging van het burgerlijk wetboek en het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering teneinde de afwikkeling van massaschade in een collectieve actie mogelijk te maken, verzoekt de Raad om artikel 46 lid 1 uit te breiden met een grondslag om de toevoeging ambtshalve te beëindigen of met terugwerkende kracht in te trekken voor de situatie dat er al toevoeging is verleend, terwijl een (exclusieve) belangenbehartiger de belangen van rechtzoekende kan behartigen. Hiervoor zijn meerdere redenen denkbaar: de belangrijkste reden is dat een rechtsbijstandverlener zich pas kan onttrekken aan de zaak als de toevoeging is beëindigd dan wel is ingetrokken. Gebeurt dit niet dan blijft hij verplicht tot verlenen van rechtsbijstand zolang de zaak niet definitief is afgehandeld. Een andere reden is dat uit ervaring is gebleken dat in massaschadezaken zich (separate) rechtsbijstandverleners opwerpen als belangenbehartiger, terwijl zij niet over de benodigde kwaliteit(en) beschikken. Deze reden leidt vervolgens tot de derde reden: de versterkte regierol van de Raad. Ook daarom behoeft de Raad een adequaat (sturings)instrumentarium om op dit soort situaties ambtshalve te kunnen reageren.

Artikelsgewijs en wettekst artikel 47: Bij resultaatbeoordeling valt op dat het einde van de rechtsbijstand niet langer bepalend is voor het beoordelen van het resultaat. Enkel het verkrijgen van een recht lijkt voldoende aanleiding te mogen vormen om een toevoeging wegens resultaat te laten intrekken, en met terugwerkende kracht. Het is zeer de vraag of hiermee de belangen van de rechtzoekende burger voldoende worden geborgd. Voorbij wordt gegaan aan de situatie dat – na verloop van (enige) tijd- kan blijken dat het recht niet te gelde gemaakt kan worden. De Wrb-gerechtigde heeft dan dubbel het nakijken, hij heeft en geen geld en geen (traject)toevoeging, maar wel een rekening van de rechtsbijstandverlener tegen commercieel tarief.

De Raad stelt voor om, in het belang van de rechtzoekende burger, terug te grijpen op het criterium 'einde rechtsbijstand' zoals dat geldt onder huidig artikel 34g Wrb.

Artikelsgewijs en wettekst artikel 49: De Raad verzoekt om opneming in lid 2 van weigeringsgrond sub g (de zaak wordt voorgelegd aan internationaal college dat zelf in rechtsbijstand vergoeding voorziet). Reden hiervoor is de mogelijkheid van een trajecttoevoeging bij verblijfsvergunningkwesties.

Artikelsgewijs artikel 51: De Raad gaat er van uit dat in het kader van een duidelijke wetsuitleg de toelichting bij dit artikel als volgt wordt uitgebreid (zie cursief): "Ook in de bij algemene maatregel van bestuur aangewezen zaken waarin onverwijld rechtsbijstand moet worden verleend (piketrechtsbijstand) zijn veel bepalingen van de afdelingen 1 tot en met 3 *van Hoofdstuk IV* (waaronder de algemene weigeringsgronden voor rechtsbijstandverlening in artikel 17) niet van toepassing."

Artikelsgewijs en wettekst artikel 52:

Wij verzoeken om de zinsnede 'een nadere beoordeling kan uitvoeren' te schrappen, aangezien hiermee wordt afgeweken van het imperatieve karakter van het wetsartikel.

Verder verzoekt de Raad te bepalen dat bij het bereiken van het maximum aan toevoegingen ook geen toevoeging op grond van dit artikel wordt verleend.

Artikelsgewijs en wettekst artikel 53: De Raad adviseert om in wettekst en toelichting op te nemen dat de maatregel alleen geldt voor meerderjarigen.

Kennelijke verschrijving: Paragraaf 4.2.9.5: 250 ~~toevoegingen~~ eenheden

Bijlage bij consultatiereactie RvR

Consultatievraag 1

Hoe beoordeelt u de wenselijkheid van aanvullende inschrijvingsvoorwaarden voor rechtsbijstandverleners die rechtzoekenden bijstaan met een achterliggend maatschappelijk (niet-juridisch) probleem dat telkens tot een nieuw beroep op gesubsidieerde rechtsbijstand leidt (multi-problematiek, zie par. 4.2.4 van het algemene deel van de toelichting)?

De Raad bepleit, zoals in paragraaf 4.3 uiteengezet, de mogelijkheid voor het stellen van specifieke aanvullende inschrijvingsvoorwaarden.

Consultatievraag 2

Welke mogelijke effecten en neveneffecten verwacht u in de praktijk van de maatregel schorsing bewaring (zie par. 4.2.8 van de memorie van toelichting), meer in het bijzonder in het geval van een schorsing voor bepaalde tijd? Welke mogelijkheden ziet u om eventuele negatieve effecten weg te nemen of te verminderen?

De Raad plaatst vraagtekens bij de uitvoerbaarheid en de effecten van de maatregel: geen ambtshalve toevoeging na schorsing bewaring. Reden hiervoor is dat de maatregel bijzonder complex is. Binnen een kort tijdsbestek kan de rechtspositie van de verdachte een aantal keren veranderen. Daarmee is/ wordt deze rechtspositie voor rechtzoekende burger, rechtsbijstandverlener en Raad niet meer transparant. Daargelaten of afdoende waarborg gegeven kan worden over het tijdig verstrekken van informatie aan de Raad over de wijziging(en) van de rechtspositie.

Bovendien kunnen deze grondslagen voor de verlening van gesubsidieerde rechtsbijstand (toevoeging op aanwijzing of toevoeging op basis van aanvraag) elkaar ook nog eens in halen. De verdachte heeft eerst een aanwijzing gekregen, deze wordt ingetrokken, er kan een aanvraag worden ingediend en in de tussentijd kan ook de situatie weer ontstaan dat er weer een toevoeging op aanwijzing moet worden verleend. De complexiteit zit hem technisch gezien ook in mogelijke diversiteit van peilmomenten en een bereikvraagstuk (ex artikel 42 n-Wrb) waarmee naar de mening van de Raad onvoldoende rekening is gehouden.

De uitvoeringslasten en foutgevoeligheid zijn naar verwachting van de Raad aanzienlijk.

Per 1 maart 2017 is voorzien in de mogelijkheid tot het verhalen van kosten op de veroordeelde draagkrachtige verdachte. De Raad kan zich voorstellen dat naast die maatregel het niet langer verlenen van een ambtshalve toevoeging wordt beperkt tot situaties waarin de verdachte in de fase van hoger beroep op vrije voeten is. Hier gaat het in principe om één beslismoment dat meteen duidelijkheid biedt over de grondslag van de toevoeging.

De 'knipperlichtsituatie' en het bereikvraagstuk tussen aanwijzing / aanvraag toevoeging leiden tot veel (complexe) beslismomenten in een korte periode. Expliciete benoeming en uitleg in de memorie van toelichting hiervan is noodzakelijk om te voorkomen dat de regeling voor meerdere uitleg vatbaar is. De Raad verwacht een mogelijke afname van

Raad voor Rechtsbijstand

het aantal schorsingsverzoeken, omdat rechtzoekenden dan niet in de situatie komen dat ze een eigen bijdrage of verdere kosten moeten gaan betalen.

Het kostenverhaal (artikel 34 Wrb) geldt ook voor een aanwijzing/last die beëindigd wordt door schorsing bewaring. Een klein deel moet dan verhaald worden. Dit levert een toename op van beslismomenten en bezwaren. De Raad adviseert om het kostenverhaal alleen te laten gelden voor de aanwijzingen/lasten die niet beëindigd worden.

Toelichting knipperlichtsituatie en bereikvraagstuk

Voorbeeld: Op 28 december 2018 wordt er op aanwijzing van het OM een toevoeging verleend aan de rechtzoekende. Ook al geldt er geen draagkrachttoets, het peilmoment is dan 2016. Dit is van belang voor het kostenverhaal. Het vergoedingsregime van 2018 is van toepassing. Op 4 januari 2019 wordt de bewaring geschorst. De toevoeging moet worden beëindigd. De toegevoegde advocaat A kan nu eventueel een toevoeging aanvragen voor het vervolg. Deze aanvraag heeft een datum die na 4 januari 2019 ligt, met peilmoment 2017 en een ander eigen bijdrage- en vergoedingsregime. Naar de mening van de Raad strookt dit niet met de tekst van artikel 42 n-Wrb waarin staat dat de toevoeging wordt verleend voor de verlening van rechtsbijstand in één zaak en in één instantie. Mocht de wetgever beogen dat hiervan nu afgeweken wordt, dan meent de Raad dat dit meer expliciet vermeld en toegelicht moet worden in de MvT. Overigens is de huidige reikwijdte van de straftoevoeging gebaseerd op huidig artikel 43 Sv, de straftoevoeging geldt voor de gehele aanleg.

Het is ook mogelijk dat advocaat B de toevoeging aanvraagt na 4 januari 2019. Op deze toevoeging is dan ook peilmoment 2017 van toepassing en de eigen bijdrage- en vergoedingsregime van 2019. Op die vergoeding moet vervolgens de staffelvergoeding voor advocaat A worden verminderd om de forfaitaire vergoeding in alle situaties gelijk te houden. Hier ontstaat de bijzondere situatie dat een forfaitaire vergoeding onder het regime van 2019 verminderd moet worden met een staffelvergoeding die is vastgesteld op basis van het regime 2018.

De situatie wordt nog gecompliceerder wanneer op 7 januari 2019 de schorsing van de bewaring weer wordt opgeheven. In dat geval moet er weer een aanwijzing komen. De toevoeging op aanwijzing krijgt dan het peilmoment 2017 met het eigen bijdrage- en vergoedingsregime van 2019. Dit heeft nogal wat consequenties voor het kostenverhaal. Ook is het denkbaar dat peiljaarverlegging hierdoor zeer gecompliceerd wordt.

Bovendien kan het zo zijn dat de toevoeging niet wordt aangevraagd in de tussenliggende periode dat de grondslag voor de aanwijzing wegvalt. Wanneer advocaat A zich weer stelt op 7 januari 2019, is niet duidelijk wat er met de toevoeging moet gebeuren. Ook is onduidelijk wat er moet gebeuren als advocaat B geen aanvraag indient en zich pas stelt op 7 januari 2019. Krijgt deze dan op aanwijzing een nieuwe toevoeging? Moet de vergoeding daarvoor dan ook verrekend worden met de staffelvergoeding? Het mag voor zich spreken dat het korte tijdsbestek waarbinnen het voorgaande zich allemaal afspeelt, ook bijdraagt aan de complexiteit van deze maatregel.

Verduidelijking bij invoering

Mocht invoering van de maatregel toch overwogen worden, dan heeft de Raad op een aantal punten behoefte aan verduidelijking om deze naar behoren uit te kunnen voeren:

- graag krijgt de Raad meer duidelijkheid in de MvT over wat te doen als de schorsing van de bewaring of directe schorsing van de gevangenneming wordt opgeheven (toevoeging wordt beëindigd), er geen reguliere toevoegingsaanvraag is ingediend en er zich een (nieuwe) advocaat stelt bij de opheffing van de

schorsing door het OM. Herleeft dan de eerdere aanwijzing en daarmee de eerdere toevoeging of volgt er een nieuwe aanwijzing gevolgd door een nieuwe toevoeging?

- de Raad pleit ervoor dat helderheid wordt verschaft over de reikwijdte / samenloop van de maatregel in combinatie met bijzondere situaties waar ook een last/aanwijzing geldt, zoals 187a Sv, 226a lid 2 Sv en 509C Sv;
- de Raad ziet graag eenduidig toegelicht dat artikel 42 n-Wrb zo kan worden uitgelegd dat in één zaak een toevoeging op aanwijzing én een toevoeging op aanvraag kan gelden, zodanig dat dit in lijn is/blijft met huidig artikel 43 Sv;
- de Raad ziet graag een nadere toelichting op hetgeen beoogd is met de hardheidsbepaling in de MvT;
- terzijde zij opgemerkt dat de Raad ervan gaat uit dat artikel 40 n-Sv ook verwerkt wordt in de overige artikelen van het Wetboek van Strafvordering (bijvoorbeeld art. 491 Sv waarin het oude lid 2 (wordt nu lid 4) van overeenkomstige toepassing wordt verklaard).

Consultatievraag 3

Welke rechtsvorderingen gegrond op Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek dienen volgens u al dan niet onder het bereik van de maatregel scheiden op basis van gezinsinkomen te vallen (zie memorie van toelichting, onder par. 4.2.5.3 en onder artikel 26, eerste lid, onderdeel b)?

Rechtsvorderingen gegrond op boek 1 BW die vallen onder het bereik van de maatregel 'scheiden op basis van het gezinsinkomen' zijn:

- Beëindiging geregistreerd partnerschap (art. 1:80a e.v.)
- Vorderingen tot ontbinding en verdeling van de gemeenschap (art. 99 e.v.)
- Vorderingen tot scheiding van tafel en bed en ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed met nevenvoorzieningen (art. 1: 168 BW e.v., artikelen 815 t/m 820 Rv)
- (gemeenschappelijk) verzoek tot echtscheiding met nevenvoorzieningen, (artikelen 150/151/154 boek 1 BW en de artikelen 815 t/m 820 Rv)
- de (wijziging van) voorlopige voorzieningen in deze zaken (artikelen 8:21 t/m 8:25)
- conservatoire maatregelen in dit kader (maritaal beslag) (art. 700 Rv e.v.)
- Vordering conservatoire maatregelen (art. 110 Rv)
- Vorderingen vanwege te verrekenen vermogen bij verrekenbeding (art. 142)
- Geschillen over pensioenverevening (art. 155)
- Verzoeken tot levensonderhoud (art. 157 e.v.)
- Regelingen en geschillen omtrent het ouderlijk gezag (art. 251 e.v.)
- Geschillen betreffen de omgang en informatie betreffende kinderen (art. 377 a e.v.)
- Vorderingen betreffende de voorziening in de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen (art. 404 e.v.)

De Raad verzoekt de rechtsvorderingen i.v.m. scheiding gerelateerde zaken zoveel mogelijk gelijk te behandelen, ongeacht de vindplaats in het wetboek. Zo valt de boedelverdeling na beëindiging van de samenwoning onder boek 3 BW en niet onder de maatregel, daar waar de boedelscheiding van echtscheiding of beëindiging van het geregistreerde partnerschap wel onder boek 1 BW valt en daarmee onder de maatregel.

Consultatievraag 4

Welke andere type zaken, naast echtscheidingszaken en multi-problematiek, zouden zich naar uw oordeel lenen voor trajecttoevoegingen?

Vooreerst ziet de Raad geen andere type zaken die zich lenen voor een trajecttoevoeging.